

K rukám členkám a členům

České konference rektorů

Vážený pane předsedo, vážené členky, vážení členové České konference rektorů,

obracíme se na Vás jménem Asociace děkanů filozofických fakult ČR (AD FF) v návaznosti na vyjádření k financování filozofických fakult a situaci humanitních oborů obecně, které bylo zasláno ČKR v lednu 2022, a dále v reakci na usnesení ČKR z 1. 12. 2022, v němž jste podpořili nesystémové řešení krizové mzdové situace na vybraných uměleckých školách.

Již více než rok upozorňujeme na prohlubující se znevýhodňování filozofických a dalších humanitně zaměřených fakult na veřejných vysokých školách v České republice v oblasti financování z veřejných zdrojů. Tento proces je dán více faktory, které mají dlouhodobý a kumulativní charakter. Přestože je nastavení rozpočtu a jeho rozdělení na jednotlivé součásti v gesci každé veřejné vysoké školy (VVS), v praxi většinou dochází k uplatňování základních kontur pravidel zdrojového financování ze strany MŠMT.

V rámci Pravidel pro poskytování příspěvku a dotací veřejným vysokým školám jsou zásadním problémem zastaralé a zcela neodpovídající koeficienty ekonomické náročnosti, které kontinuálně přiděluje Reprezentativní komise pro rozpis rozpočtu vysokých škol. Na jejich základě je stanoven podíl na části A, zafixovaný pro každou univerzitu, a zároveň jsou zmíněnou komisí koeficienty stále přidělovány novým studijním programům. Jejich výše však zůstává na zcela neaktuálních hodnotách, čímž MŠMT přispívá k udržování iluze o nízké ekonomické náročnosti studijních programů filozofických fakult, i když z komentáře k rozpočtu vysokých škol na rok 2023 je zřejmé, že naprostou většinu prostředků tvoří mzdy.¹ Ač AD FF žádala v předchozím období o nápravu v této oblasti, ke změně stále nedošlo. I to je důvodem výrazného zhoršení postavení filozofických fakult ve mzdové oblasti v rámci českých univerzit nejen ve srovnání s fakultami přírodovědnými, lékařskými, technickými a pedagogickými, ale i ve srovnání s regionálním školstvím, což výrazně snižuje konkurenceschopnost filozofických fakult v oblasti rozvoje lidských zdrojů a ve svém důsledku postupně vede k celkové degradaci humanitních a společenských věd a vzdělávání nejen v národním, ale i mezinárodním měřítku. Neřešení této situace ze strany reprezentací vysokých škol a MŠMT již vede k nevratnému personálnímu rozvratu filozofických fakult v ČR. Odchody akademických pracovníků do regionálního školství či soukromé sféry jsou dnes skutečností, protože platové podmínky na filozofických fakultách nedávají možnost odpovídajícího zajištění rodiny v současných podmínkách inflace a rostoucích životních nákladů. Naše fakulty zcela ztrácejí perspektivu spojenou s ochotou mladé generace vstoupit na akademickou půdu či do doktorského studia s ohledem na nulovou perspektivu standardně zajištěného živobytí.

¹ „Běžné výdaje na činnost jsou VVS poskytovány převážně formou příspěvku určeného na vzdělávací a ostatní tvůrčí činnost. Rozhodující výdajovou položkou v rámci běžných výdajů jsou mzdové náklady, které včetně zákonných odvodů představují cca 90 % z běžných výdajů“, viz s. 10 Návrhu rozpočtu kapitoly 333 – MŠMT na rok 2023.

Důrazně upozorňujeme, že filozofické fakulty hrají zásadní roli v naplňování poslání vysokých škol, které je dané zákonem o vysokých školách. Jde především o aktivní roli ve veřejné diskusi o společenských a etických otázkách, při pěstování kulturní rozmanitosti a vzájemného porozumění a při utváření občanské společnosti. Tyto zásadní úkoly dané vysokým školám jsou dlouhodobě marginalizovány, a to i v současné době, kdy je společnost vystavena dopadům celosvětové pandemie a válečného běsnění na Ukrajině, které mohou v konečném důsledku zásadně podlomit principy fungování demokratické společnosti.

Zásadním problémem současného nerovného stavu odměňování v rámci veřejných vysokých škol, do kterého se promítá zastaralá metodika rozpočtu kapitoly 333 MŠMT je navíc skutečnost, že většina vysokých škol v současné době přijala či přijímá Plány genderové rovnosti či Plány rovných příležitostí, jejichž cílem je nastavení spravedlivého vnitřního prostředí nejen pro akademické pracovníky, ale všechny zaměstnance instituce. Nerovné platové podmínky tak nejen ochromují fungování fakult s průměrným nízkým KEN, ale zároveň mohou přímo ohrozit čerpání projektových prostředků, které přijaté dokumenty zajišťující rovné pracovní podmínky předpokládají a vyžadují. Zmínit lze také skutečnost, že většina našich univerzit se zasazuje o získání prestižního evropského ocenění HR Excellence in Research Award, který zakotvuje principy Evropské charty pro výzkumné pracovníky a Kodexu chování pro přijímání výzkumných pracovníků, kterými Evropská komise ukládá výzkumným institucím, aby stávajícím i potenciálním zaměstnancům zaručili profesionální, otevřené a etické pracovní prostředí HRS4R (*The Human Resources Strategy for Researchers*). Instituce jsou vázány k pravidelnému dokládání skutečnosti, že naplňují podmínky pro kvalitní řízení lidských zdrojů podle výše zmíněných evropských dokumentů. Současný stav daný metodikou rozpočtu kapitoly 333 i rozdělování mzdových prostředků uvnitř jednotlivých veřejných vysokých škol, který způsobuje nerovnost odměňování na konkrétních pracovních pozicích napříč univerzitami, je s těmito dokumenty v přímém rozporu.

Žádáme vás proto, abyste pomohli krizovou situaci našich fakult řešit. Ač jsme přesvědčeni o tom, že by problém nerovného odměňování uvnitř univerzit, kde je běžnou praxí, že za stejnou práci na konkrétní pozici akademického pracovníka pobírána řádově rozdílná mzda v souvislosti s tím, na jaké fakultě je práce vykonávána, měl být řešen systémově, je zřejmé, že změna systému financování není realizovatelná v krátkém horizontu.

Proto jsme uvítali vstřícné jednání s MŠMT, kde jsme již od předchozího ministra Mgr. P. Gazdika, získali příslib možného řešení krizové situace prostřednictvím využití zdrojů z programu v rámci Fondu vzdělávací politiky, které by byly vyčleněny stejně jako v případě pedagogických fakult. Uvědomujeme si, že nejde o řešení systémové, ale krizové, a věříme, že by jeho zavedení vedlo ke stabilizaci v rámci humanitně zaměřených vysokoškolských pracovišť ve střednědobém výhledu a vytvořilo tak prostor k hledání systémového řešení ve výhledu dlouhodobém.

Velmi so ceníme toho, že i současné vedení MŠMT se námi danou situací snaží řešit, nicméně jsme si vědomi toho, že bez podpory reprezentace vysokých škol a představitelů českých univerzit, kteří by se měli zasazovat o rovné podmínky pro vzdělávací i vědeckou činnost v jednotlivých oborech, se východisko ze současné krizové situace našich fakult i budoucí systémové řešení hledat nedá.

Vážený pane předsedo, vážení členové, vážené členky ČKR, že Asociace děkanů filozofických fakult ČR chce jednat konstruktivně a hledat funkční řešení, nicméně se rozhodla, že oficiálně podpoří „Výzvu na podporu humanitních a sociálně vědních oborů“ zveřejněnou formou petice dne 22. 6. 2022, aby vyslala signál směrem k akademickým pracovníkům a pracovnícím, kteří se k této výzvě připojili a snaží se upozornit na neudržitelnou a nedůstojnou situaci, kdy odborný asistent pobírá plat jako vedoucí směny v Kauflandu a profesor v preseniorním věku nedosahuje platu stavbyvedoucího.

Dne 10. 12. 2022

Za Asociaci děkanů filozofických fakult ČR

Robert Antonín, děkan FF OU

Jan Stejskal, děkan FF UP